

Azerbaycan Bankalar Birliği
II. Bankacılık Forumu

Ekonomide ve Bankacılıkta Reform
Türkiye Deneyimi

Hüseyin Aydın
Türkiye Bankalar Birliği
Yönetim Kurulu Başkanı

23 Kasım 2017
Bakü

Dost ve Kardeş Ülkemiz Azerbaycan'ın Hürmetli Şahsiyetleri, Sayın Meslektaşlarım, Değerli Konuklar, Şahsım ve Türkiye Bankalar Birliği adına hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Türkiye'de Bankacılık Sektörünün Yeniden Yapılandırılmasına İlişkin Tecrübelerimizi paylaşmak üzere söz aldım. Toplantıyı düzenleyen ve bana da konuşma imkanı veren Azerbaycan Bankalar Birliği Yönetim Kurulu Başkanımıza teşekkür ediyorum.

Son yarım asırda dünya ekonomisinde çok hızlı değişmeler ve gelişmeler yaşandı. Ticaret ve sermaye hareketleri serbestleşti. Teknolojinin de etkisi ile finansal piyasalar entegre oldu, hizmetler büyüdü, çeşitlendi, daha ucuz hale geldi. Herhangi bir ülkedeki veya piyasadaki olumlu gelişmeler yanında, sorunlar da diğer ülkelere hızla yayıldı; bir çok ülkede ciddi sorunlar da yaşandı. Bundan dolayıdır ki ülkeler ekonomilerinde reform yapmak, finansal sektörlerini daha sağlam ve güçlü hale getirmek için önemli adımlar attılar. Türkiye'de de benzer bir deneyim yaşandı.

Türkiye ekonomisinde 2000'li yılların başından itibaren kapsamlı reformlar yapıldı. Öncesinde Türkiye ekonomisinin performansı çok olumsuzdu. Büyüme hızı düşüktü ve inişli çıkışlı istikrarsız bir seyir izliyordu. Enflasyon çok yüksekti. Kamu kesimi açığı büyümüştü. İşsizlik artmıştı. Piyasalar yüksek bir risk ortamında çalışıyordu. Zaten kıt olan finansal kaynakların tamamına yakını kamu kesimi kullanıyordu. Dolarizasyon yüksekti. Siyasi istikrar olmadığından hızla bozulan makro dengesizliklerin giderilmesi için gerekli kararlar ya alınamıyor ya da uygulanamıyordu. Banka lisansları kolay veriliyordu. Çok sayıda banka vardı. Mevduatta yüzde 100 devlet güvencesi vardı. Likidite kıttı. Bankalar negatif özkaynaklar ile çalışıyordu. Sonuçta, 2001 yılında çok ciddi bir kriz yaşandı. Bu kriz hem finansal sektörde hem de ekonomide derin ve olumsuz etkiler bıraktı. Özetle, reform kaçınılmaz hale geldi.

Türkiye'de reformları iki ana bölümde değerlendirebiliriz. Birincisi bankacılık sektörünün yeniden yapılandırılması ve bankaların tek tek rehabilitasyonu veya yeniden yapılandırılmasıdır. İkincisi ise makro dengelerin yeniden kurulmasıdır. Krizle birlikte bankacılık sektörünü oluşturan yapı taşlarının her birine dokunuldu. Yapılanlar ve sonuçlarına ana hatlarıyla değinmek istiyorum:

- a) Bankalar ve banka dışı kredi kurumlarının denetimi için bağımsız bir otorite kuruldu
- b) Düzenlemelerde uluslararası iyi uygulamalara önemli ölçüde yaklaşıldı

- c) Bankaların sahiplerine bakılmaksızın kurallar tüm bankalara uygulandı.
- d) Banka ortaklığına ve lisanslamasına çok sıkı kurallar getirildi.
- e) Haksız rekabete neden olan veya bankaların mali yapılarının bozulmasına yol açabilecek düzenlemeler önemli ölçüde iyileştirildi.
- f) Kamu bankalarına görev zararı uygulamasına son verildi. Bu bankaların faaliyet alanları ve mali durumları iyileştirildi.
- g) Tüm bankalarda aktif kalitesi çapraz denetime tabi tutuldu. Sorunlu kredilerin tamamı için karşılık ayrıldı.
- h) Mali yapısı bozulan veya iyileşemeyecek durumda olan bankalar birleştirilmek, mevduat sigorta fonuna devredilmek veya faaliyetine son verilmek suretiyle sektör dışına çıkarıldı. Banka sayısı 81'den 51'e geriledi.
- i) Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu yeni bir yapıya kavuşturuldu. Fona devredilen bankaların alacaklarının tahsilatı ile bu bankaların likidite edilmesi de bu kuruma verildi.
- j) Faaliyetleri devam eden bankaların alacaklarının tahsilatını kolaylaştırmak amacıyla borçlularla yapılandırma anlaşmaları uygulanmaya başlandı.
- k) Özkaynaklar güçlendirildi. Özkaynaklar ile risk arasındaki ilişkiler yeniden düzenlendi. Bankalara risklerin alınmasında, fiyatlanmasında, izlenmesinde ve yönetiminde yeni kurallar getirildi.
- l) Bankaların kurumsal yapılarının gelişmesine önem verildi.

Reformun ikinci ayağında, bankaların makul ölçüde riskli bir ortamda sürdürmesi amacıyla makro dengeler yeniden oluşturulmuştur. Maliye politikasında daha disiplinli bir uygulama başlatılmış, yatırım ve üretim ortamını iyileştiren düzenlemeler yapılmış, kamu alt yapı yatırımlarına ağırlık verirken üretim, ihracat ve ticaret alanında özel sektöre daha fazla rol verilmiştir. Ekonomik hayatı düzenleyen temel yasalar güncel hale getirilmiştir. Özel sektör yatırımları artmıştır. İstihdam artışı sağlayanlar ile döviz kazandırıcı faaliyetler özendirilmiştir. Siyasi istikrarın tesis edilmesinin de olumlu etkisiyle, geleceğe ilişkin beklentiler iyileşmiştir.

Türkiye Bankalar Birliği reformları desteklemiştir. Ancak, düzenlemelerde yapılan çok kapsamlı değişikliklere bankacılık sisteminin kısa sürede uymasının istenmesinin ekonomideki kırılganlıkları artıracağı belirtilmiştir. Bu nedenlerle kuralları önceden belirlenmiş makul sürelerin verilmesi ve geçiş dönemlerinde ara çözümlerin devreye sokulması talep edilmiştir. Her ülkeye tek tip elbise giydirilmesinin doğru olmadığı vurgulanarak uluslararası kurallardan sapmadan ülkelere sağlanan inisiyatiflerin en yüksek esneklikte kullanılması önerilmiştir. Banka sisteminin aracılık faaliyetini pahalı hale getiren, sistemin rekabet gücünü olumsuz etkileyen, büyümeyi, derinleşmeyi sınırlandıran yüklerin hafifletilmesi talep edilmiştir. Sadece bankaların değil, banka dışı finansal kurumların da rekabet içinde, benzer düzenleme ve denetime tabi olmaları istenmiştir.

Reformlar sonrasında büyüme hızı yüzde 6'yı aşmıştır. Kişi başına gelir üç kata yakın artarak 2002 yılında 3.400 dolardan 10.500 dolara yükselmiştir. Enflasyon yüksek çift hanelerden tek haneye düşmüştür. Kamu kesimi açığının milli gelire oranı yüzde 11'den yüzde 1'e gerilemiştir. Kamunun borç stokunun milli gelire oranı yüzde 71'den yüzde 30'a inmiştir. Kamunun bankacılık sektöründen borçlanma oranı yüzde 70'ten yüzde 20'ye gerilemiştir. Doğrudan yabancı sermaye girişi hızlanmıştır.

İstikrarlı ve yüksek büyüme bankacılık sektörünü de olumlu yönde etkilemiştir. Bankacılık sektörü hızla büyümüş, daha güçlü ve sağlıklı bir yapıya kavuşmuştur. Bu

sayede ekonomik faaliyetin finansmanına önemli katkı sağlamaya başlamıştır. Bankacılık sektörünün toplam aktifleri 130 milyar dolardan 850 milyar dolara, aktiflerin milli gelire oranı 4 kattan fazla artarak yüzde 25'ten yüzde 105'e yükselmiştir. Kredilerin milli gelire oranı yüzde 15'ten yüzde 70'e çıkmıştır. Kredi portföyü çeşitlenmiştir. Proje finansmanının, KOBİ kredilerinin, konut ve tüketici kredilerinin payı artmıştır. Sorunlu kredilerin toplam kredilere oranı yüzde 25'ten yüzde 3'e gerilemiştir. Bankacılık özkaynak maliyetini karşılayacak düzeyde karlı hale gelmiştir. Karlar bilançoda tutularak sermaye güçlendirilmiştir. Özkaynaklar 2002 yılında 16 milyar dolar iken 100 milyar dolar olmuştur. Ortaklık yapısında hızlı bir değişme yaşanmış, yurtdışında yerleşiklerin sektördeki doğrudan payı yüzde 3'ten yüzde 25'e yükselmiştir. Borsa'da işlem gören hisseler de dikkate alındığında bu oran yüzde 40'ı aşmıştır. Bankacılık sektörü 2008 yılında yaşanan küresel ve yakın dönemde yaşanan bölgesel kaynaklı şoklara dayanıklılık göstermiş, sağlıklı kalmış ve kredi vermeye devam etmiştir. Devletten bir kuruş destek almamıştır.

Değerli Konuklar,

Dünya'da ve Türkiye'de yaşanan tecrübeler büyümenin sürdürülmesi için piyasaların ve finansal sektörün güçlü ve sağlıklı olmasının önemini ortaya koymuştur. Güçlü bir finansal sistem güçlü finansal kuruluşların varlığını gerektirmektedir.

Ekonomi politikasını uygulayanlar istihdam artışını destekleyen büyümeyi sürdürmek ve büyüme potansiyelini iyileştirmek amacıyla sürekli bir çaba içindedir. İyileşmeyi sağlamak için genel yanıt yapısal reform yapmaktır. Reform, kaynakları daha verimli kullanmak ve küresel rekabete dayanabilmek için kurallarda ve davranışlarda yenilik yapmak olarak tanımlanabilir.

Kredibilitesi olan ve kamuoyunun desteklediği reformların geleceğe ilişkin beklentileri iyileştirmesi ve büyümeye destek olması, ekonominin şoklara olan dayanıklılığını arttırması, riskleri azaltması beklenir.

Reformlar sadece belli bir sektör veya kuruluşları değil, ihtiyaç olan tüm alanları kapsamalı, sürekli olmalıdır. Reform ihtiyacı kapalı bir ekonomiden açık bir ekonomiye geçiş şeklinde çok kapsamlı olabileceği gibi, enerji darboğazının çözülmesi, çalışma hayatının iyileştirilmesi veya bankacılık sektörünün yapılandırılması gibi spesifik bir alanda olabilir. Önemli olan reformlar hazırlanırken ve uygulanırken ülkenin gerçeklerinin hassasiyetle değerlendirilmesidir. Herkes şöyle yapıyor bizde öyle yapalım gibi toptancı bir yaklaşım istenen sonuçları her zaman getirmeyebilir.

Reformlar ertelendikçe uygulanması güçleşir ve maliyeti artar. Reformları başlatmak çok zordur ve başlangıçta acı verir. Ancak, meyveleri kısa sürede alınır ve keyif verir. Davranışları değiştirmek kolay değildir, bu nedenle uygulamada güçlü liderlik, kararlılık ve siyasi destek gerekir.

Türkiye Bankalar Birliği olarak Azerbaycan Bankalar Birliği ile olan yakın ve samimi işbirliğimizin sektörlerimiz ve ülkelerimiz arasındaki ilişkilerin geliştirilmesine daha fazla katkı yapacağına inanıyorum.

Beni dinlediğiniz için teşekkür ediyorum, toplantının hayırlı olmasını diliyorum.